

6. BASKI

KENDİNE AİT BİR ODA

ÇEVİRİ: BERRAK GÖÇER

VIRGINIA
WOOLF

VIRGINIA WOOLF
KENDİNE AİT
BİR ODA

Can Modern

Kendine Ait Bir Oda, Virginia Woolf

İngilizce aslından çeviren: Berrak Göçer

A Room of One's Own

İlk baskı: Hogarth Press, 1929

Bu kitapta kaynak alınan baskı: Penguin Books, 2005.

© 2021, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2021

6. basım: Ocak 2025, İstanbul

Bu kitabın 6. baskısı 2 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Editör: Çiçek Eriş

Düzeltili: Burçin Gönül

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Yıldız Mücellit Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic. A.Ş.

Maltepe Mah., Gümüşsuyu Cad., Dalgıç Çarşısı, No:3/4

Zeytinburnu/İstanbul, Tel: (212) 613 17 33 Fax: (212) 5013117

Sertifika No: 46025

ISBN 978-975-07-4379-5

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah., Eski Büyükdere Cad., İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

VIRGINIA WOOLF
KENDİNE AİT
BİR ODA

DENEME

İngilizce aslından çeviren

Berrak Göçer

Virginia Woolf'un Can Yayınları'ndaki diğerk kitapları:

Kendine Ait Bir Oda, 2021

Aynadaki Hanımefendi, 2024

Mrs. Dalloway'in Partisi, 2024

VIRGINIA WOOLF, 1882'de Londra'da, şehrin edebiyat ve yayıncılık dünyasına kökten bağlı bir ailede doğdu. Çocukluğu ve gençliği önce Hyde Park yakınlarında, annesinin ölümünden sonra da ailenin Bloomsbury'de taşındığı evde geçti. Küçük yaştan itibaren yazan Woolf, 1905'te edebiyat eleştirileri yazmaya başladı. İlk romanı *Dışa Yolculuk*'u 1915'te yayımladı. Beş yıl öncesinde evlendiği Leonard Woolf'la 1917'de Hogarth Press'i kurdular. Kendi yazdığı ve çevresindeki yazarlara ait kitaplar bu yayınevi tarafından yayımlandı. *Gece ve Gündüz* (1919) ve *Jacob'un Odası*'ndan (1922) sonra *Mrs. Dalloway* (1925) ve *Deniz Feneri* (1927) gibi modern edebiyatın en güçlü romanlarından birkaçını ustalaştığı "bilinç akışı" tekniğiyle kaleme aldı. Cambridge Üniversitesi'nde verdiği bir dizi konuşmadan yola çıkarak yazdığı *Kendine Ait Bir Oda*, cinsiyet eşitliği ve medeni haklar konusundaki en önemli yapıtlardan biri oldu. Kendisinin ve kocasının da kurucu üyeleri olduğu Bloomsbury Grubu toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim konularında özgürlük yanlıydı. Woolf'un da Vita Sackville-West'le uzun ve tutkulu bir ilişkisi oldu. Bu düşüncelerini cisimleştirdiği *Orlando* (1928), üslubu kadar konusuyla da Virginia Woolf'un en yenilikçi ve devrimci eserlerindedir. Olgunluk dönemindeki diğer yapıtları arasında *Dalgalar* (1931), *Yıllar* (1937) ve *Üç Gine* (1938) sayılabilir. Hayatı boyunca ruhsal ve bedensel hastalıklarla mücadele eden Woolf, 1941'de intihar etti.

BERRAK GÖÇER, 1986'da İstanbul'da doğdu. 2007'de New York Üniversitesi Medya, Kültür ve İletişim Bölümü'nden mezun oldu. Kitap editörlüğü, edebiyat ve kültür sitesi editörlüğü, çevirmenlik gibi çeşitli görevler üstlendiği yayın hayatını *The Art Newspaper Türkiye*'nin genel yayın yönetmenliğini yaparak sürdürüyor. Çevirilerinin arasında *Kaygılarımızın Kışı* (John Steinbeck), *Paris ve Londra'da Beş Parasız* (George Orwell), *Biz Hep Şatoda Yaşadık* (Shirley Jackson), *Gurur ve Önyargı* (Jane Austen), *Bul Beni* (André Aciman), *Kendine Ait Bir Oda* (Virginia Woolf) ve *Kayıp Şehrim* (F. Scott Fitzgerald) sayılabilir.

www.koltukname.com

1¹

Ama, diyeceksiniz belki de, biz senden kadınlar ve kurmaca üstüne konuşmanı istemiştik, bunun kendine ait bir odayla ne ilgisi var? Açıklamaya çalışacağım. Benden kadınlar ve kurmaca üstüne konuşmamı istediğinizde bir nehrin kıyısına oturup kelimelerin anlamını sorgulamaya başladım. Sadece Fanny Burney hakkında bir çift söz anlamına gelebilirler, Jane Austen üzerine de birkaç cümle, Brontë'lere methiyeyle Haworth papaz evinin karlar altındaki halinin betimlemesi, mümkünse Miss Mitford'la ilgili nükteli birkaç kelime, George Eliot'a saygılı bir gönderme, Mrs Gaskell'ı anma, işte bu kadar. Ama üstünde biraz durunca kelimeler bana o kadar basit gelmedi. Kadınlar ve kurmaca başlığı, kadınlar ile kadınların neye benzediği anlamına gelebilir, başlığı bu anlamda kullanmış olabilirsiniz; kadınlar ile yazdıkları kurmaca metinler anlamına gelebilir; kadınlar ile haklarında yazılan kurmaca metinler anlamına gelebilir; öte yandan üçünün ayrılmaz bir şekilde iç içe geçtiği anlamına gele-

1 Bu deneme, Ekim 1928'de Newnham College'taki Arts Society (Sanat Topluluğu) ile Girton College'teki Odtaa Society'de (One Damn Thing After Another [Her Şey Üst Üste Geliyor Topluluğu]) okunan iki metne dayanmaktadır. Tamamı okunamayacak kadar uzun olan metinler daha sonra değiştirilip genişletildiler.

bilir, siz de konuyu bu açıdan ele almamı istiyor olabilirsiniz. Ama kadınlar ve kurmaca başlığını bana en ilginç gelen bu son açıdan değerlendirmeye başlayınca bunun büyük bir sakıncası olduğunu fark ettim. Asla bir sonuca varamayacaktım. Bir konuşmacının esas görevi saydığım görevi yerine getiremeyecek, size bir saatlik söylevin sonunda defterinizin arasına sıkıştırıp şöminenin üstünde sonsuza dek sergileyebileceğiniz saf bir gerçeklik cevheri sunamayacaktım. Tek yapabileceğim, küçük bir konudaki fikrimi iletmektir: Bir kadının kurmaca yazabilmek için paraya ve kendine ait bir odaya ihtiyacı vardır – bu da göreceğiniz gibi kadının gerçek doğası ile kurmacanın gerçek doğasına dair büyük bir meseleyi çözümsüz bırakıyor. Bu iki soruya yanıt bulma görevinden kaçındım – kadınlar ve kurmaca en azından benim nazarımda henüz çözülmemiş sorunlardır. Ama kendimi affettirmek adına oda ve parayla ilgili görüşüme nasıl vardığımı göstermek için elimden geleni yapacağım. Bu sonuca varmama yol açan düşünce silsilesini karşınızda elimden geldiğince bütünlüklü ve ayrıntılı bir biçimde izleyeceğim. Bu ifadenin arkasında yatan fikirleri, önyargıları göz önüne serersem belki hem kadınlarla hem kurmacayla ilgileri olduğunu görürsünüz. Her halükârda, tartışmalı konularda –ki cinsiyet her açıdan tartışmalı bir konudur– insan gerçeğe ulaşmayı bekleyemez. İnsan sadece sahip olduğu görüşlere hangi yollardan ulaştığını gösterebilir. İnsan sadece dinleyicisine, konuşmacının sınırlarını, önyargılarını, özelliklerini gözlemlerken kendi sonuçlarına varma fırsatı tanıyabilir. Kurmacanın bu noktada gerçeklerden daha çok doğru barındırma ihtimali vardır. Bu yüzden önerim sizlere bir romancının tüm özgürlükleri ile ehliyetlerini kullanarak, buraya gelmeden önceki iki günümün hikâyesini anlatmak; omuzlarıma yüklediği-

niz konuyu, ağırlığı altında ezilirken nasıl irdelediğimi, günlük hayatımın içinde ve dışında nasıl ele aldığımı anlatmak. Anlatacaklarımın gerçek olmadığını belirtmemeye gerek yok; Oxbridge bir hayal ürünü, Fernham da öyle;¹ “ben” ise aslında var olmayan birini tanımlamaya yarayan kullanışlı bir ifadeden ibaret. Dudaklarımdan yalanlar dökülecek ama aralarına birtakım gerçekler de karışabilir; bu gerçekleri bulup hatırlamaya değer yanları olup olmadığına karar vermek size kalmış. Tabii hatırlamaya değer bulmazsanız her şeyi toptan çöpe atıp unutabilirsiniz.

İşte ben (bana Mary Beton deyin, Mary Seton, Mary Carmichael ya da ne isterseniz, hiçbir önemi yok) bir-iki hafta önce, güzel bir ekim günü bir nehrin kıyısında oturmuş, düşüncelere dalmıştım. Bahsettiğim hamut, yani kadınlar ve kurmaca, türlü türlü önyargıyı ortaya çıkarıp türlü türlü tutkuyu kamçılaman bir konuda bir tür sonuca varma gerekliliği boynumu büküyordu. Sağımda solumda altın sarısı ve koyu kırmızı çalılar adeta alev almış da yanıyormuşçasına parlıyordu. Karşı kıyıda saçları omuzlarından dökülen salkımsöğütler ebedi ağaçlarını yakarak ağlıyordu. Nehir gökyüzünden, köprüden ve yanan ağaçtan istediği kesitleri yansıtıyordu; üniversiteli bir genç kaygısını bu yansımaların ortasına sürdü, ardından yansımalar o öğrenci hiç geçmemiş gibi bütünüyle kapandı. İnsan burada düşüncelere dalarak saatlerce oturabilirdi. Düşünce –aslında zihinden geçenlerin hak ettiğinden daha vakur bir ad bu– oltasını akıntıya bırakmıştı. Dakikalar geçtikçe sallanıyor, yansımalarla otların arasında bir

1. Oxford ve Cambridge üniversitelerinin adının birleşiminden oluşan Oxbridge ilk olarak William M. Thackeray'in *Pendennis* romanında kullanılmıştır. Fernham College ise bu metnin okunduğu Newnham'a, Cambridge'de 1871'de kurulan ikinci kadın yüksek okuluna göndermedir. Metnin okunduğu diğer okul, Girton ise üniversitenin 1869'da kurulan ilk kadın yüksek okuludur. (Ç.N.)

oraya bir buraya süzülüyor, suyla yükselip alçalıyordu; ta ki o küçük çekişe kadar, bilirsiniz, hani oltanın ucunda aniden bir fikir yığını belirir, sonra onu dikkatlice çekip özenle yere yatırırınız ya? Heyhat, çimlere yatırınca bu düşüncem nasıl da küçük, nasıl da önemsiz duruyordu; iyi bir balıkçının daha da yağlansın, bir gün pişirilip yenecek kıvama gelsin diye suya geri bırakacağı türden bir balıktı. Sizi şimdi o düşünceyle yormayacağım ama dikkatle bakarsanız zaten konuşmam esnasında onu kendiniz de görebilirsiniz.

Ne kadar küçük olursa olsun bu düşünce, türünün o gizemli özelliğine sahipti – zihne geri konduğunda birden heyecan verici ve önemli bir hal alıyordu; hızlı hızlı kıpraşıp battıkça, bir o yanda bir bu yanda ışıldadıkça görüşlerimde öyle bir dalgalanma ve arbede yarattı ki yerimde duramaz oldum. Böylece kendimi çimenlikte hızlı hızlı yürürken buldum. Ânında bir erkek karaltısı karşımda belirip beni durdurdu. Jaketatay ile frak gömleği giymiş bu tuhaf nesnenin el kol hareketlerini bana yönelttiğini başta idrak edemedim. Yüzünden dehşet ve öfke okunuyordu. İmdadıma mantıktan ziyade içgüdülerim yetiştirdi; bu adam bir üniversite görevlisiydi, ben bir kadındım. Burası çimenlikti, orası patikaydı. Burada sadece araştırmacılar ile öğretim üyelerine izin vardı, benim yerim çakıllı patikaydı. Bu düşünceler aklımdan bir anda geçti. Ben patikaya dönerken görevlinin kolları indi, yüzüne her zamanki durgun ifadesi yerleşti; çimenlikte yürümek çakıltaşlarının üstünde yürümekten daha rahat olsa da ziyarı yoktu. O sırada bulunduğum kim bilir hangi fakültenin araştırmacıları ile öğretim üyelerine yöneltebileceğim tek suçlama, üç yüz yıldır düzenli olarak biçtikleri çimenlerini korurken benim küçük balığımı korkutup kaçırmış olmalarıydı.

İznm olmayan bir yere böyle cüretkârca girmeme yol açan fikir neydi, artık hatırlamıyordum. Göklerden aşağı bir bulut misali huzurun ruhu indi zira huzurun ruhu olsa olsa güzel bir ekim sabahında Oxbridge'in bahçeleriyle avlularında bulunabilir. Tarihî binalarının önünden geçerken bugünün kabalığı yontuluyor gibiydi; insanın vücudu ses geçirmeyen mucizevi bir sırça dola-bın içinde saklı duruyordu sanki, (yanlışlıkla tekrar çimenliğe girilmediği müddetçe) dış dünyayla temas etme zorunluluğu olmayan zihin ise anla uyum içindeki herhangi bir konuda tefekküre dalmakta özgürdü. Tesadüf bu ya, uzun tatilde Oxbridge'i yeniden ziyaret etmeye dair eski bir denemenin uzak bir anısı aklıma Charles Lamb'i getirdi – Aziz Charles, demişti Thackeray, Lamb'in mektuplarından birini alına götürerek. Gerçekten de tüm ölümler arasında (sizlere düşüncelerimi aklıma geldikleri sırayla aktarıyorum) Lamb kendime en yakın hissettiklerimden biri; kendisine, O zaman denemelerinizi nasıl yazdığınızı anlatın bana, demek isteyeceğim biri. Çünkü onun yazdıkları Max Beerbohm'un kusursuz denemelerinden bile iyi, diye düşündüm; hayal gücünün o vahşi parıltısı sayesinde, tam ortalarında şimşek gibi çakan deha sayesinde, bu şimşek onları kusurlu ve noksan bıraksa da şairanelikleriyle yıldız gibi ışıltamalarını sağlıyor. Lamb, Oxbridge'e belki de yüz yıl önce gelmişti. Milton'ın şiirlerinden birinin burada gördüğü elyazmasıyla ilgili bir deneme yazdığı –adını unuttum– kesin. Şiir belki de "Lycidas"tı ve Lamb, "Lycidas"taki herhangi bir kelimenin farklı olma ihtimalinin onu nasıl dehşete düşürdüğünü yazmıştı. Milton'ın o şiirdeki kelimeleri değiştirdiğini düşünmek ona kutsala hakaret gibi gelmişti. Bunun üzerine aklımda kaldığı kadarıyla "Lycidas"ı düşündüm ve Milton'ın hangi kelimeyi neden değiştirmiş olabileceğini tahmin etmeye çalışarak eğlen-

dim. Sonra Lamb'in baktığı elyazmasının sadece birkaç yüz metre ötemde olduğunu fark ettim; avluda Lamb'in adımları izlenip hazinenin saklandığı o ünlü kütüphaneye gidilebilirdi. Tam planımı eyleme geçirmişken Thackeray'in *Esmond* elyazmasının da bu ünlü kütüphanede durduğunu hatırladım. Eleştirmenler *Esmond*'u genelde Thackeray'in en kusursuz romanı sayar. Ama 18. yüzyılı taklit ettiğinden yapmacık olan üslubu hatırladığım kadarıyla okumayı güçleştiriyor; gerçi 18. yüzyıl üslubu Thackeray'e gerçekten de doğal geliyorsa durum değişirdi, elyazması incelenip düzeltmeler üslup odaklı mı yoksa anlam odaklı mı diye bakılırsa bu konuya açıklık getirilebilirdi. O zaman da üslubun ne olduğunu, anlamın ne olduğunu belirlemek gerekirdi ki bu soru... ama bu noktada kütüphanenin kapısına gelmiştim bile. Kapıyı açmış olmalıyım zira karşımda ânında yüzünde kınayıcı bir ifadeyle kır saçlı, nazik bir beyefendi belirip beyaz kanatlar yerine siyah cüppesini çırpın koruyucu bir melek misali yolumu kapattı, elini sallayıp beni geri gönderirken alçak bir sesle kütüphaneye kadınların ne yazık ki sadece bir araştırmacı eşliğinde ya da bir takdim mektubuyla girebileceğini söyledi.

Bir kadının ünlü bir kütüphaneyi lanetlemesi ünlü kütüphaneye vız gelir tırıs gider. Tüm hazinelerini bağrında güvenle saklayan kadim, dingin kütüphane kendinden memnun bir halde uyur; benim için de sonsuza dek uymaya devam edecektir. Basamaklardan öfkeyle inerken o yankılarını bir daha asla uyandırmayacağıma, misafirperverlik göstermesini bir daha asla istemeyeceğime yeminler ettim. Öğle yemeğine daha bir saat vardı, ne yapacaktım? Çayırdamı gezinecektim? Nehir kenarında mı oturacaktım? Gerçekten çok güzel bir sonbahar sabahıydı, kırmızı yapraklar salınarak yere düşüyordu; ikisi de rahatlıkla yapılabilirdi. Ama kulağıma müzik sesi geldi. Bir

ayın ya da kutlama yapılıyordu. Şapelin kapısından geçerken org ihtişamlı bir şekilde inledi. Bu dinginlikte Hıristiyanlığın kederli sesi bile gerçek bir keder değil de bir keder anısıymış gibi geliyordu kulağa; eski orgun sızlanmaları bile huzurla sarılıydı adeta. Hakkım olsa bile içeri girme hevesim yoktu, bu sefer de zangoç beni durdurup belki vaftiz belgemi, belki de dekandan bir tavsiye mektubu isterdi. Ama bu görkemli binaların dışları da genelde içleri kadar güzeldir. Dahası cemaatin toplaşmasını, şapele girip çıkmasını, kapıda kovan ağzındaki arılar misali dolanmasını seyretmek de gayet eğlenceliydi. Çoğu cüppeli ve kepli, bazılarının omuzlarından kürk püsküller dökülüyordu, başkaları tekerlekli sandalyeyle getirilmişti, diğerleri orta yaşta olmalarına rağmen ezilip büzülerek öyle acayip şekillere girmişlerdi ki insanın aklına akvaryumun kumlarında zorlukla ilerleyen yengeçlerle kerevitler geliyordu. Duvara yaslanırken üniversitenin gerçekten de nadide tiplerin, Strand kaldırımlarında varoluşları için savaşmak zorunda kalsalar kısa sürede soyu tükenecek tiplerin korunduğu bir sığınak olduğunu düşündüm. Aklıma eski dekanlarla, eski profesörlerle ilgili eski hikâyeler geldi ama ben ıslık çalacak cesareti bulamadan –ihtiyar profesör ... ıslığı duyduğu anda dörtnele koşar, denirdi– muhterem cemaat içeri girmişti bile. Şapelin dışı olduğu gibi duruyordu. Bildiğiniz gibi yüksek kubbeleri ile kuleleri, hep seyahat eden ama hiç demir atmayan bir gemi misali, geceleri ışıklarla aydınlatılmış halde tepelerin ardından, kilometrelerce öteden bile seçilebilir. Pürüzsüz çimenlikleri, dev binaları ve şapeliyle bu avlu da herhalde bir zamanlar otların salındığı, domuzların çamuru eşelediği bir bataklıkta. Sürü sürü atlarla öküzler taşları uzak diyarlardan taşımış olmalı, diye düşündüm, ardından, şimdi gölgesinde durduğum gri bloklar sonsuz bir emekle birbiri üstüne sırasıyla dizilmiştir; boyacılar pencere camlarını

getirmiştir, duvarcılar sıva ve harçla, bel ve malayla o çatıda yüzyıllarca uğraşmıştır. Birileri her cumartesi deri bir keseden o tarihte kalmış ellere altınlarla gümüşler akıtmış olmalıydı zira işçiler geceyi muhtemelen bira içerek, kuka oynayarak geçiriyordu. Taşları getirtmeye, duvarcılarını çalıştırmaya devam edebilmek için; yeri düzlemek, kazmak, kanallar açmak, suyu çektirmek için bu avluya sonsuz altın ve gümüş yağmış olmalı, diye düşündüm. Ama o zamanlar inanç çağıydı, bu taşları sağlam bir temele oturtmak için para bol keseden akıyordu, taşlar yükseldikten sonraysa kralların, kraliçelerin, büyük soyluların hazinelerinden daha da çok para yağmıştı ki burada ilahiler okusun, bilgeler yetişsin. Toprak parçaları hibe edilmiş, kiliseye aşar vergileri ödenmişti. İnanç çağı kapanıp da akıl çağı başladığında altın ve gümüş akışı aynı şekilde sürdü; burslar oluşturuldu; öğretim görevlileri tutuldu ama altınlarla gümüşler bu sefer kralların hazinelerinden değil tacirler ile üreticilerin kasalarından akıyordu; sözgelimi sanayide kazandıkları servetin cömert bir kısmını daha çok kürsü açabilsinler, daha çok öğretim görevlisi tutabilsinler, daha çok burs verebilsinler diye onlara zanaatlarını öğreten üniversiteye miras bırakan erkeklerin keselerinden. Bu sayede kütüphanelerle laboratuvarlar kuruldu; rasathaneler açıldı; yüzyıllar önce otların salındığı, domuzların çamuru eşelediği yerde cam raflara pahalı ve narin aletlerden oluşan harikulade teçhizatlar dizildi. Ben avluda dolaşırken altın ve gümüş temel gerçekten dayanıklı duruyordu; kaldırım taşları yabancı otların üstünde sapa sağlam uzanıyordu. Kafalarında tepsiler taşıyan adamlar bir merdivenden ötekine koşturuyordu. Pencerelerdeki saksılarda rengârenk tomurcuklar açmıştı. İçerideki odalardan gramofon sesleri taşıyordu. Düşüncelere dalmamak işten değildi ama düşünceler her ne olacaktıysa daha oluşmadan bölündü. Saat çaldı. Öğle yemeğine gitme vakti gelmişti.

Sizden bir oda düşünmenizi rica ediyorum, diğer binlerce oda gibi bir oda, penceresi insanların şapkalarının, kamyonetlerin, otomobillerin üstünden başka pencerelere bakıyor, içerideki bir masada ise boş bir kâğıdın üstünde büyük harflerle "KADINLAR VE KURMACA" yazıyor, başka da bir şey yazmıyor.

İlk kez 24 Ekim 1929'da yayımlanan *Kendine Alt Bir Oda*, Virginia Woolf'un kadınların entelektüel ve ekonomik bağımsızlığa sahip olması gerektiğini savunan, uzun yıllar boyunca erkeklerin tekelindeki edebiyat dünyasının kapılarını cesurca çalan ve bugün dahi güncelliğini koruyan ilham verici bir deneme.

"Feminist düşüncenin dönüm noktası ve retorik bir başyapıt."

The Guardian

#ingilizdebiyatı #kadinyazını #kültür #tarih #feminizm #özgürlük

 can

canyayinlari.com | [f](#) | [i](#) | [X](#) canyayinlari

deneme

ISBN 978-975-07-6521-6

9 789750 765216